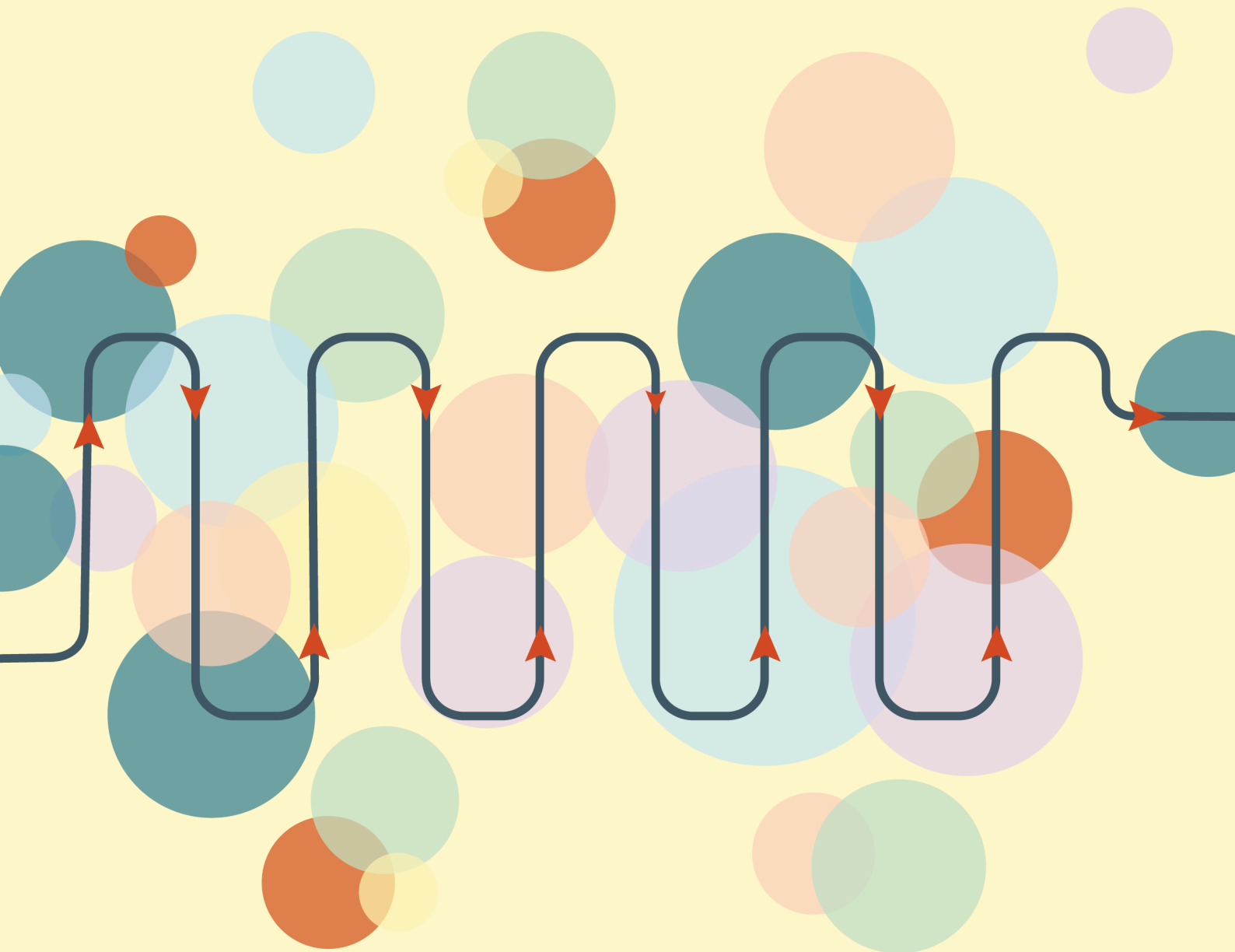
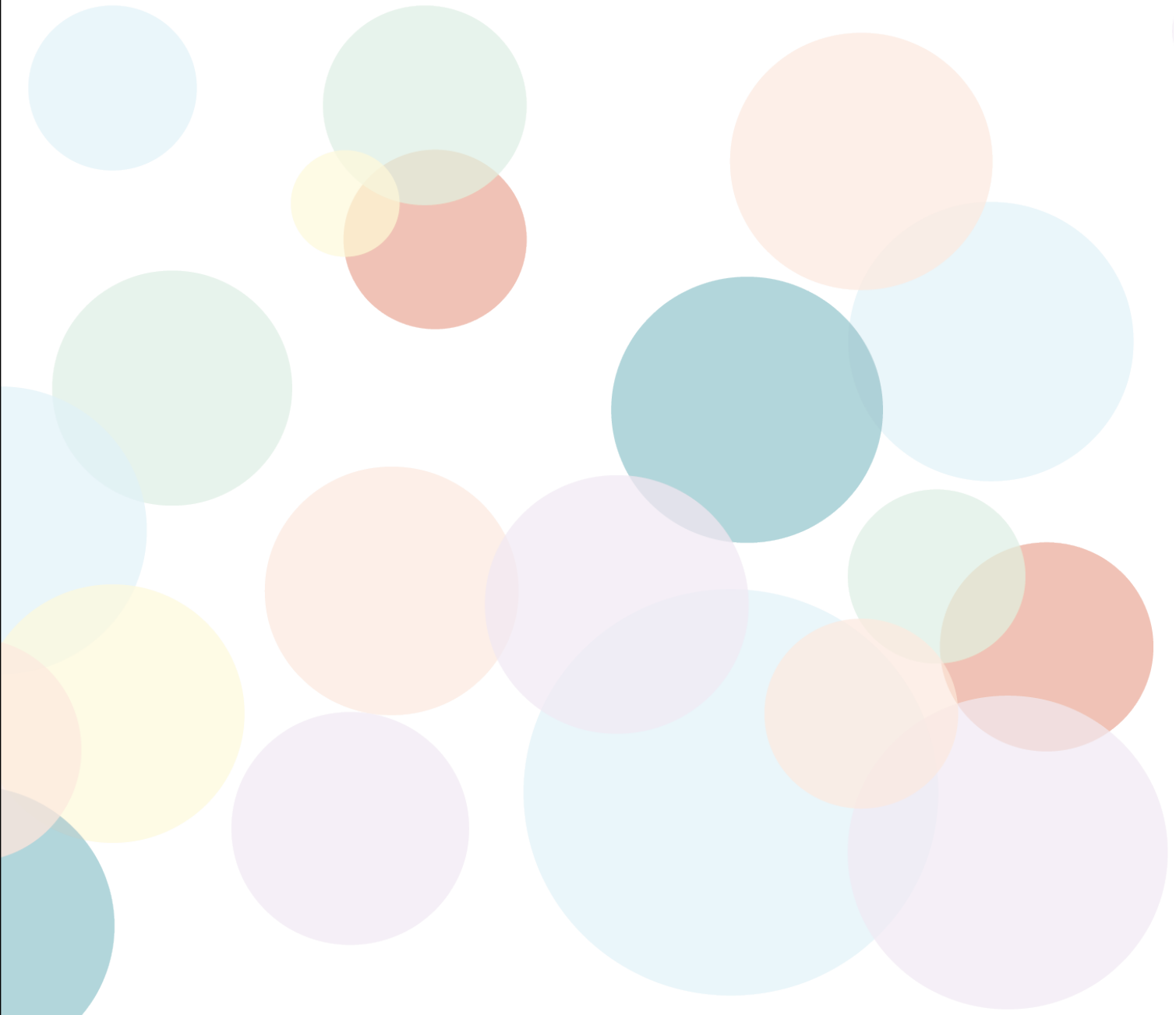

UngÖst

Metodbok

**Göteborgs
Stad**

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

INNEHÅLL

1. INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	6
Ökade kostnader och kortsiktiga lösningar	6
Samverkan för långsiktiga lösningar	6
Ökat upptagningsområde	7
1.2 Om metodboken	8
Syfte och användning	8
Målgrupper	9
Disposition	9
2. DET HÄR ÄR UNGÖSTMETODEN	10
2.1 En paraplyverksamhet	11
Nyckelaktörer	11
Samlokalisering	14
Arbetsmetoder	14
2.2 Individanpassat stöd	18
2.3 Relationsskapande	19
2.4 Samverkan	20
2.5 En process	22

3. ATT ARBETA MED METODEN	23
3.1 Målgrupp	24
3.2 Förberedelser	25
Förankra i verksamheten	25
Organisera samverkan	26
Skapa samsyn	29
3.3 Inför uppstart	30
Uppstart genom beviljat bistånd	31
Aktualisering genom eget initiativ eller annan aktör	32
Uppstart genom ungdomskontrakt	33
3.4 Under genomförandet	34
Vid uppstart	34
Gemensamma ärenden och nätverksarbete	35
Gemensamma teammöten	35
Metodstöd och handledning	35
Byte av ungdomsbehandlare	36
Andra samverkansgrupper	36
Antal ärenden är avgörande	37
Tid, flexibilitet och bakslag	37
3.5 Avslutningsfas	39
4. FALLBESKRIVNINGAR	40
4.1 John vill lämna det kriminella livet	41
4.2 Nour lider av psykisk ohälsa och behöver stöd	43
5. AVSLUTANDE ORD	46

1 INLEDNING

Följande kapitel syftar till att beskriva bakgrunden till UngÖst:s verksamhet samt metodbokens syfte, målgrupper och disposition.

1.1 Bakgrund

Ökade kostnader och kortsiktiga lösningar

UngÖst startades eftersom det hade identifierats ett behov av stöd och insatser för unga i åldern 15–24 år i Östra Göteborg. Kostnaderna för upphandlad vård och boende hade sedan några år tillbaka ökat i stadsdelen och allt fler ungdomar var i behov av köpta öppenvårdsinsatser alternativt placering i familjehem eller hem för vård eller boende (hädanefter HVB). Behovet av att upphandla vård och platser berodde på att stadsdelen hade få sociala insatser för ungdomar i riskzon i egen regi. Östra Göteborg hade vid den tidpunkten den högsta kostnaden per brukare för unga vuxna jämfört med samtliga stadsdelar i Göteborgs Stad.

Följden av externa placeringar, utöver de höga kostnaderna, blev att stadsdelen och samverkanspartners i närområdet saknade kunskap om målgruppen och den expertis som krävdes för att kunna arbeta förebyggande. Det fanns därmed ett behov av att utveckla verktyg och metoder för att i ett tidigt skede kunna identifiera riskbeteenden hos stadsdelens ungdomar, och därefter kunna erbjuda alternativ till exempelvis en kriminell livsstil.

Bristen på tillräckliga insatser för målgruppen i kombination med höga kostnader för externa öppenvårdsinsatser ledde till att organisationen runt ungdomarna var ansträngd för ett antal olika aktörer. Det handlade till exempel om de kommunala verksamheterna inom skola, fritid och socialtjänst samt Polisen, Räddningstjänsten, Västtrafik, lokala hyresvärdar och näringsidkare. Detta ledde i sin tur till att akuta lösningar tog resurser från långsiktiga lösningar och hämmade möjligheterna till att arbeta förebyggande med målgruppen. Under den här perioden var även våldsbejakande extremism ett aktuellt problem då antalet unga som lämnade Sverige för att ansluta sig till bland annat IS stack ut i Nordöstra Göteborg.

Samverkan för långsiktiga lösningar

Mot bakgrunden ovan startades UngÖst som ett socialt utvecklingsprojekt för att ge ett bättre stöd till unga som riskerar att hamna i bland annat kriminalitet, missbruk, radikaliserings och psykisk ohälsa. Stadsdelsförvaltningen Östra Göteborg sökte under 2015 om medel från Europeiska socialfonden (hädanefter ESF) för att starta upp projektet under 2016–2019. Under projektavslutet 2019 implementerades UngÖst som ordinarie verksamhet, och kort därefter ansökte UngÖst om metodutvecklingsmedel och beviljades ytterligare projektmedel för UngÖst 2.0 under perioden 2020 till 2022. UngÖst var, och är fortsatt, en ordinarie verksamhet och namnet UngÖst 2.0 står för

metodutveckling av verksamheten. Målsättningarna för projektet var kompetensutveckling samt metodutveckling kopplat till psykisk ohälsa, hedersrelaterat våld och förtryck samt sysselsättning.

Syftet med UngÖst:s verksamhet har varit att skapa en samverkansplattform på både ett operativt och ett strategiskt plan. Målsättningarna kring samverkansplattformen har arbetats fram genom att fältsekreterare, SSPF-koordinatorer, KAA-ansvariga, SIG och andra utförare samt socialsekreterare varit delaktiga i processen. Det har även skett i samverkan med polisen och kommunpolisen som är viktiga samverkansparter när det gäller enskilda individer samt gällande frågor som berör social oro och brottsförebyggande arbete i stadsdelen.

En extern utvärdering visar på att resultaten av UngÖst:s arbete är goda på individnivå och att huvuddelen av de unga gick vidare till studier i samband med avslut. Utvärderingen visade även på att det skett en betydande positiv förändring i de berörda ungdomarnas liv. Ytterligare en effekt av resultaten var att projektägarens kostnader för insatser till målgruppen hade minskat.¹

Ökat upptagningsområde

Upptagningsområdet Östra Göteborg går idag istället under namnet Nordost. En omorganisation i Göteborgs stad sammanförde tidigare socialtjänst inom Östra Göteborg med socialtjänsten Angered, vilket innebär att UngÖst:s verksamhet idag tillhör till Socialförvaltning Nordost. I samband med omorganiseringen beslutades att UngÖst ska utökas med ytterligare en enhet i Angered vid namn UngAngered. UngÖst och UngAngered utgör två olika enheter under samlingsnamnet UngNordost vilket därmed innebär att verksamheten breddats geografiskt.

I Göteborg finns idag fem områden som av polisen klassas som särskilt utsatta, fyra av dessa ligger i Nordost. Att vi nämner detta är för att skapa en förståelse för verksamhetens kontext.

¹ Framtidsutbildning AB:s utvärderingsrapport av UngÖst, 2019.
Länk till slututvärdering: <http://www.framtidsutbildning.se/UngaOst.pdf>

1.2 Om metodboken

Syfte och användning

Syftet med metodboken är att beskriva UngÖst:s metod. UngÖst har genom åren presenterat verksamheten i olika sammanhang och har sett ett behov av att kunna beskriva arbetssättet och samverkansformen på ett tydligare sätt. Vidare finns förhoppningen att kunna vägleda andra kommuner och stadsdelar som vill starta en liknande verksamhet. Metodboken syftar därmed till att skapa en enklare väg för andra genom att sprida de erfarenheter som arbetet med UngÖst medfört.

Metodboken kan användas som utgångspunkt och den kan anpassas utifrån kontextuella och organisatoriska förutsättningar, till exempel genom att utgå från metodens nyckelaktörer men tillsätta färre personella resurser per roll. UngÖst har genom åren utökat sin personal för att kunna möta de behov som finns av insatsen. Utifrån den erfarenhet som finns är det en förutsättning att alla nyckelaktörer finns på plats och att verksamheten sedan kan utöka resurserna om behovet blir större. Behoven kan skifta vilket gör anpassningen till en balansgång. Det är därmed viktigt att vara vaksam kring ärendemängd och inflöde för att kunna anpassa personella resurser.

Metodboken kan även användas som ett informationsmaterial för den som är intresserad av att veta mer kring arbetssättet eller för den som endast är intresserad av utvalda kapitel.

Slutligen är förhoppningen att metodboken kan fungera som en inspiration för verksamheter som vill samlokalisera professionella inom ungdomsspåret genom de erfarenheter som metodboken vittnar om.

Målgrupper

Denna metodbok riktat sig i första hand till personal som möter unga i det dagliga arbetet, vare sig det handlar om myndighetsutövning eller inom utförarverksamheter. Metodboken kan även vara ett stöd i samband med uppstart eller omorganisering av likande verksamheter, till exempel inom socialtjänstens resursenheter. Om en omorganisation eller utökning av personal för att arbeta utifrån metoden inte är möjlig kan det finnas ett värde i att läsa vissa utvalda kapitel som vägledning i ärenden. Det är även möjligt att enbart arbeta upp utvalda samverkanskonstellationer som presenteras i metodboken även om det inte är möjligt att bygga upp hela samverkansformen.

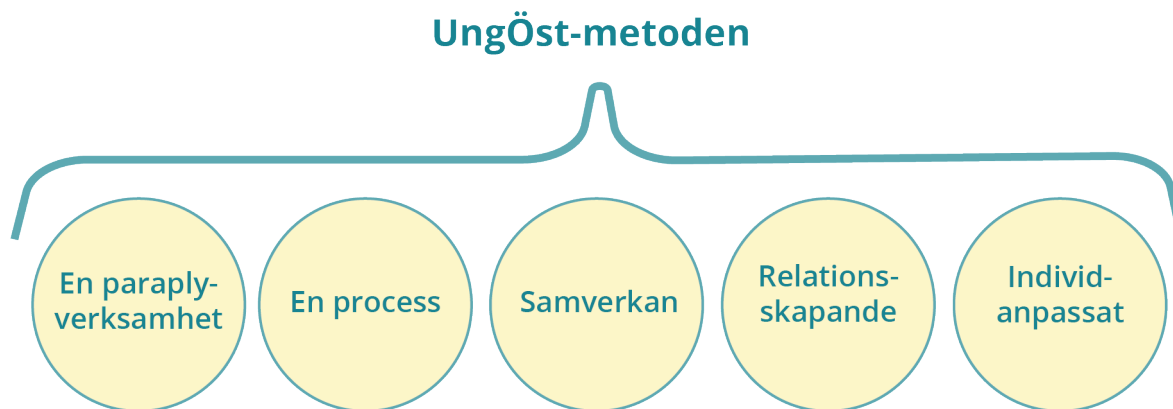
Metodboken riktar sig även till chefer med strategiskt ansvar och syftar till att inspirera genom att visa på de synergieffekter som uppstått genom samorganisering, samverkan och ett långsiktigt arbete med unga. Slutligen kan även metodboken skapa bättre förståelse för arbetsmodellen för exempelvis ledningsgrupper eller politiker. Metodboken kan bidra med att tydliggöra vilka komponenter som är viktiga i arbetet med unga och hur organisering av olika professioner kan göra skillnad.

Disposition

Metodboken består av fem kapitel. I kapitel ett beskrivs bakgrunden till UngÖst:s uppstart och den kontext verksamheten verkar i. I kapitel två beskrivs vilka komponenter som utgör UngÖst-metoden och hur dessa utgör metodens framgångsfaktorer. I kapitel tre beskrivs hur arbetet med UngÖst-metoden rent praktiskt kan genomföras från förberedande samverkan till avslut av ärenden. Kapitel fyra består av två fallbeskrivningar och syftar till att visa på hur UngÖst-metoden kan användas i olika typer av ärenden. Slutligen avslutas metodboken med kapitel fem som innehåller avslutande ord från UngÖst:s arbetsledning.

2 DET HÄR ÄR UNGÖST-METODEN

Följande kapitel förklarar UngÖst-metoden och dess framgångsfaktorer utifrån fem komponenter. Detta innebär att metoden är en process som sker i samverkan, att individanpassning och relationsskapande är viktiga beståndsdelar samt att det är en paraplyverksamhet med samlad expertis. Dessa komponenter utgör grunden i metoden.

Figur 1. UngÖst-metoden utifrån fem komponenter.

2.1 En paraplyverksamhet

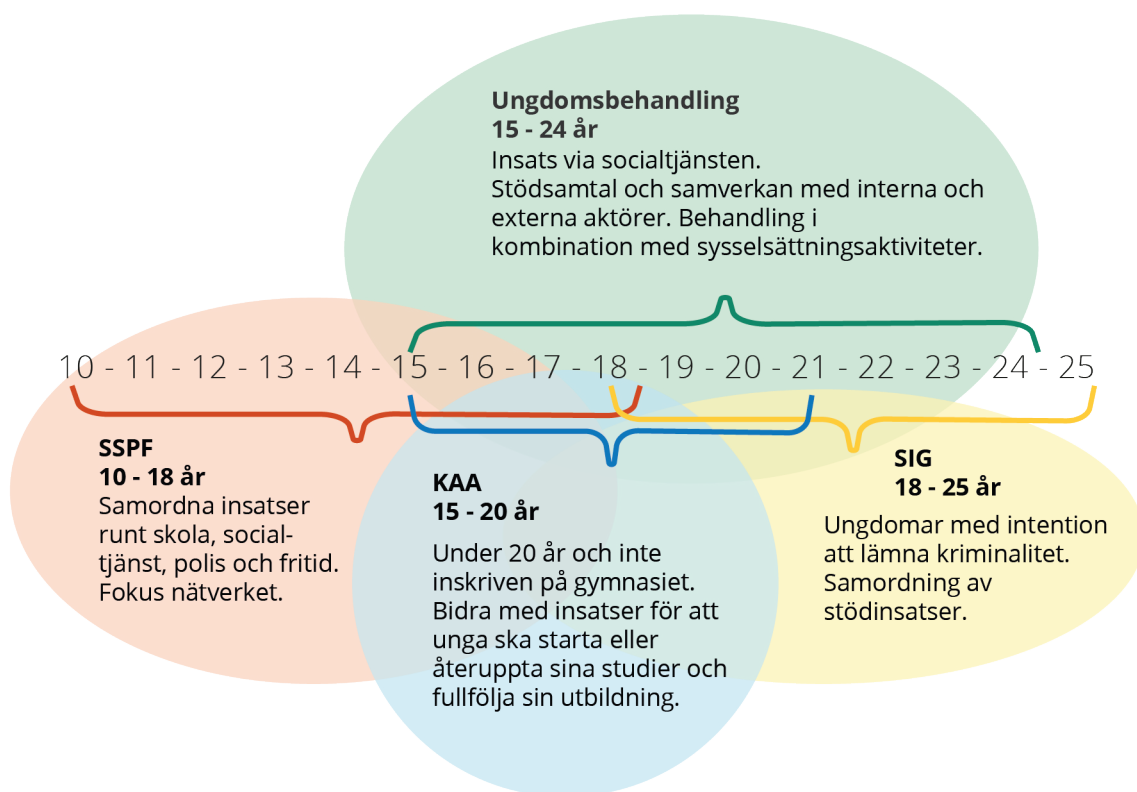
UngÖst kan beskrivas som en paraplyverksamhet där tjänstepersoner med olika expertis är samlade under samma tak inom socialtjänsten. I följande avsnitt beskrivs vilka nyckelaktörer som omfattas, hur samlokalisering främjar samverkan kring ungdomarna och vilka arbetsmetoder som i slutändan hjälper de unga framåt.

Nyckelaktörer

UngÖst är en utförarenhet inom socialtjänsten och består av ungdomsbehandlare, SSPF-koodinatorer, SIG-samordnare, en KAA-ansvarig och en operativ koordinator KAA. Dessa aktörer ingår i ett team och hänvisas löpande som team i metodboken. Arbetsledningen består av enhetschef, metodhandledare och projektledare. Samtliga aktörer utgör metodens nyckelaktörer och är grunden till samverkansplattformen i UngÖst.

SSPF, SIG och KAA är funktioner som sedan tidigare kan vara upparbetade i flera andra stadsområden och kommuner i landet. Uppdragsbeskrivningen och utrymmet inom SSPF, KAA och SIG ser därför olika ut beroende på stadsområde eller kommun. Ifall dessa funktioner redan finns i verksamheten är det viktigt att undersöka hur de ska anpassas efter aktuell målgrupp och organisation. Det är även viktigt att säkerställa att det finns utrymme att bygga upp tät samverkan med exempelvis skola, polis, socialtjänst, fritid, arbetsförmedling, frivård och andra aktörer. Det är även viktigt att se över målgruppen, uppdraget och vem som gör vad. I vissa fall arbetar flera nyckelaktörer med samma ärende men med olika uppdrag (exempelvis SSPF och ungdomsbehandlare). I dessa ärenden är det viktigt att tydliggöra vem som ska göra vad i rollerna så det blir tydligt för ungdomen och andra samverkansaktörer.

Bilden på nästa sida visar hur samverkan ser ut kopplat till målgruppen. Därefter beskrivs respektive aktörs roll mer ingående.

Figur 2 .Nyckelaktörernas samverkan kring målgruppen

SSPF

SSPF vänder sig till unga i åldern 10–18 år och är en samverkansform mellan skola, socialtjänst, polis och fritidssektorn. Syftet med samverkan är att upptäcka och hjälpa unga som har problem och som kan riskera att rekryteras till kriminella nätverk. Målet är att ungdomar i stadsdelen ska ha en fungerande skolgång och leva ett liv fritt från kriminalitet och droger.

Tillsammans med vårdnadshavare, ungdom och andra samverkansaktörer arbetar SSPF för att bidra till en positiv utveckling för en ungdom som har hamnat snett. Vid oro kan kontakt direkt tas med SSPF-koordinatören som då inhämtar ett samtycke från vårdnadshavare. Därefter påbörjas arbetet med att mobilisera ungdomens nätverk som oftast består av både professionella kontakter från exempelvis skola, socialtjänst och fritid samt privata kontakter som familj eller andra närstående. Oron kan till exempel handla om kriminella handlingar, problematisk skolfrånvaro, bruk av alkohol eller droger, att ungdomen rör sig i olämpliga miljöer och umgängen eller att ungdomen utsätter sig för risker. SSPF-koordinatören håller i återkommande arbetsgruppsmöten, koordinerar samverkan kring individer samt gemensamma åtagandeplaner.

SIG

SIG står för sociala insatsgrupper och är en metod där olika verksamheter samverkar för att hjälpa och stötta ungdomar att lämna en kriminell livsstil. Målgruppen är personer mellan cirka 18–25 år som vill lämna kriminaliteten.

SIG syftar till att arbeta brottsförebyggande och att minska risken för återfall i brottslighet. Arbets sättet är flexibelt men med en fast struktur och ärendegång. SIG-samordnaren håller återkommande i arbetsgruppsmöten, koordinerar samverkan kring individer och arbetar med gemensamma åtagandeplaner. Det finns även en specifik ungdomsbehandlare som främst arbetar med SIG-ärendena. Ungdomsbehandlaren kan sättas in i de fall ungdomen behöver en mer operativ och behandlande insats.

Ungdomsbehandlarna

Ungdomsbehandlarna vänder sig till unga i åldern 15–24 år som på olika sätt befinner sig i utsatthet och som behöver stöd för att komma vidare till bland annat sysselsättning. Ungdomsbehandling är en öppenvårdsinsats och ungdomsbehandlarna arbetar med behandling i kombination med sysselsättningsaktiviteter.

En del av insatsen är samverkan med andra aktörer, både internt och externt, samt att vid behov lotsa ungdomen vidare till andra stödinsatser inom både stadsdelen, staden och sjukvården. Insatsen är biståndsbedömd och kräver utredning och beslut från socialtjänsten. Uppdrag skickas till UngÖst innan påbörjad insats och därefter skapar ungdomsbehandlaren tillsammans med ungdomen en genomförandeplan utifrån uppdraget. Ungdomsbehandlaren arbetar individuellt med den unga och är med genom hela insatsens gång.

KAA

KAA står för kommunernas aktivitetsansvar för unga i åldern 16–19 år som inte är inskrivna på gymnasiet. Det kommunala aktivitetsansvaret regleras i skollagen, kapitel 29 § 9. I korthet innebär det att kommunen har skyldighet att hålla kontakt med unga som avslutat grundskolan, är under 20 år och inte är inskrivna på gymnasiet. KAA erbjuder information om olika vägar till utbildning och sysselsättning och visst stöd. UngÖst har inom sin samverkansplattform skapat en kompletterande roll som heter operativ koordinator KAA för att kunna erbjuda ett utökat stöd för de unga som inte har påbörjat alternativt avbrutit sin gymnasieutbildning. Det utökade stödet innebär bland annat ett operativt stöd för unga i samband med övergången mellan högstadiet och gymnasiet. Övergången är ett viktigt och ibland kritiskt skede för de unga som blir aktuella inom KAA. Den operativa koordinatör kan även erbjuda ett stöd över tid då det ofta krävs ett långsiktigt arbete kring unga med problematisk skolgång.

Samlokalisering

Samtliga nyckelaktörer som nämnts ovan är samlade i en enhet. Samlokaliseringen skapar fördelar i form av ökade möjligheter till nära samverkan kring ungdomarna samtidigt som olika insatser kan genomföras i samklang med varandra. Fördelarna med att samla alla professioner under samma tak är att samverkan i ärenden sker mer naturligt samt smidigare än när aktörerna är utspridda i organisationen.

Till exempel kan operativ koordinator KAA snabbt få reda på om ungdomar som är aktuella inom KAA redan har en ungdomsbehandlare och därmed undvika ett parallellt sökande efter ungdomen. Ytterligare ett exempel är SSPF-ärenden som avser personer som fyllt 18 år. Dessa personer kan eventuellt även vara aktuella för SIG, där det genom samverkan kan ske mer effektiv överlämning från SSPF till SIG. I vissa fall koordineras ett ärende av antingen SSPF eller SIG som ser behov av ytterligare individuellt stöd. Då kan dessa aktörer hjälpa ungdomen att ansöka om bistånd för en ungdomsbehandlare.

Sammanfattningsvis är det en vinst att samla ovan beskrivna roller i en enhet för att undvika att unga faller mellan stolarna på grund av ålder eller typ av stödbehov. Genom samverkansplattformen kan de olika professionerna koppla in rätt insatser och i rätt tid på ett effektivt sätt.

Arbetsmetoder

UngÖst har under både första och andra projektperioden utbildat personalen i olika metoder samt löpande deltagit i olika typer av konferenser och seminarier som rör målgruppen. Syftet med att utbilda personalen är att kunna erbjuda en verktygslåda med olika typer av metoder. Målgruppen är bred och det är viktigt att se över vad arbetsgruppen behöver för att kunna möta allt från kriminella tankemönster till bristande impuls kontroll och psykisk ohälsa.

Personal som arbetar med ungdomar såväl som med vårdnadshavare och andra professionella behöver även verktyg för att leda och driva förändringsprocesser. Utöver en verktygslåda med olika handfasta metoder är det viktigt att personalen får möjlighet att delta i utbildningar och seminarier som rör aktuella frågor kopplat till målgruppen. Syftet är att följa utvecklingen inom aktuella områden men även för att låta sig inspireras och utvecklas.

Metoder / Verktyslåda:

- **Feedback Informed Treatment (FIT)** är en kontinuerlig uppföljning av ungdomens syn på behandlingen. Via skalor får ungdomen möjlighet att lämna feedback på relationen mellan sig och behandlaren och på resultatet av behandlingen. Detta är ett sätt att mäta effekten av insatsen.
- **Motiverande samtal (MI)** är en samtalsmetod som används i rådgivning och behandling för att underlätta förändringsprocesser. Genom MI är det lättare att skapa engagemang, en allians i ett samtal och ha mer effektiva och empatiska samtal. Metoden syftar till att, och kan, även förstärka delaktigheten och locka fram motivation till förändring.
- **Ett nytt vägval** är ett anpassat manualbaserat program för unga som har vuxit fram ur Kriminalitet som livsstil, KSL. Programmet syftar till att förebygga och minska återfall i brott hos ungdomar i riskzon för kriminalitet. Målgruppen är ungdomar som riskerar att utveckla, eller har utvecklat ett kriminellt beteende. Utgångspunkten i programmet är att jobba med tankemönster, självbild och världsbild. Metoden är inspirerad av MI, 12-stepsprogrammet och KBT.
- **rePULSE** är en arbetsmetod för impuls kontroll och träning av sociala färdigheter. Genom att strukturerat kartlägga olika situationer och reflektera kring tankar och känslor som uppstått kan man lära känna sina egna reaktionsmönster och bli bättre rustad på att hantera liknande situationer. Metoden kan användas för barn och unga som är fem år och uppåt, som har svårigheter i förhållande till sin ålder att reglera känslor och impuls kontroll. Den syftar till att öka barnets eller den unges förmåga till problemlösning och att utveckla de sociala färdigheterna. Syftet med rePULSE är att med hjälp av en strukturerad individuell samtalskontakt ge stöd och verktyg att hantera bristande impuls kontroll (alternativt alltför hög grad av kontroll) samt att utveckla sociala färdigheter.

- **Haschavvänjningsprogrammet (HAP)** har en kognitiv-beteendeterapeutisk (KBT) orientering med fokus på integration av känslor, kognitiv utveckling och beteendeförändring. Målgruppen är ungdomar över 18 år som missbrukar eller är beroende av cannabis. Syftet med metoden är att påverka missbruk, tankemönster samt att öka den psykologiska och sociala kompetensen.
- **Non violent communication (NVC)** är en kommunikations- och konflikthanteringsmodell som fokuserar på förståelse på behovsnivå. NVC skulle kunna beskrivas som en integration av fem saker – en viss medvetenhet, ett visst förhållningssätt, ett språk, kommunikationsförmåga och ett sätt att påverka. Modellen är användbar i kommunikationen med deltagare i projektet men även till viss del kopplat till intern och extern samverkan.
- **Psyk-E bas** är en webbutbildning i grundläggande psykiatri för personal som i sitt arbete kommer i kontakt med personer med psykisk ohälsa. Utbildningsprogrammet består av filmade föreläsningar med tillhörande faktablad och det är tänkt att användas i mindre grupper där diskussioner och reflektioner kopplar ihop innehållet i föreläsningarna med det egna arbetet.
- **Samordnad individuell plan (SIP)** används som verktyg i samverkan när behov av samordning kan uppstå mellan kommun (socialtjänst/skola/elevhälsa) och region samt efter utskrivning från sjukhus. SIP gäller alla oavsett ålder, diagnos, funktionsvariation eller behov. SIP-mötet inte är att betrakta som en punktinsats, utan snarare som en process som innebär att berörda enheter har ett löpande samarbete med varandra i både ett kortsiktigt och ett långsiktigt perspektiv.

- **Signs of safety** är en metod för att arbeta med utsatta barn med fokus på trygghet och säkerhet. Metodens grundare Andrew Turnell och Steve Edwards ville förbättra samarbetet mellan socialtjänst och familj. Detta mot bakgrund av att det fanns en upplevelse av att socialtjänsten kom in och bestämde och styrde för mycket. Det här ledde ofta till att barn blev omhändertaget och förlorade sin familj. Istället vill man inom Signs of Safety jobba för att satsa på barnets familj så att barnet med stöd från det egna nätverket får det stöd som behövs. Denna metod implementeras i socialförvaltningen i skrivande stund.
- **Räddningstjänsten Storgöteborg (RSG-U)** syftar till att ge unga en möjlighet till en särskild anställning på räddningstjänsten under 4-6 månader. Mentorer anställda på räddningstjänsten stöttar ungdomarna utifrån ett holistiskt perspektiv, vilket innebär allt från att komma i tid på morgonen, att äta lunch till att stötta vidare till sysselsättning i samband med projektavslut. Ungdomarna får ett omfattande stöd av räddningstjänstens mentorer och förbereds för den reguljära arbetsmarknaden. RSG-U sker i samverkan med UngÖst, Arbetsmarknad och vuxenutbildningsförvaltningen (Arbvux), försörjningsstöd och övrigt bistånd.²
- **Övriga metoder:** Utöver ovan nämnda metoder hämtar ungdomsbehandlarna inspiration från verktyg såsom exempelvis **styrketest, Rap Therapy** och **mindfulness**. Ungdomsbehandlarna bedriver ingen terapi utan verktygen kan användas att få unga att uttrycka sina känslor i syfte att förstå och bearbeta dem. Verktygen kan även vara ett redskap i samband med relationskapandet, exempelvis genom att ungdomen får spela en låt och beskriva varför den är viktig för hen. Det kan även handla om att använda mindfulnessövningar i samband med att unga är stressade. Verktygen går hand i hand med arbetssättet som beskrivs närmare i efterföljande avsnitt kring individanpassade och relationsskapande insatser.

2 Utvärderingsrapport av RSG-U: Ungdomstjänster vid Räddningstjänsten i Storgöteborg | Göteborgs-regionen (GR) (goteborgsregionen.se)

2.2 Individanpassat stöd

De bakomliggande erfarenheterna bakom UngÖst:s arbetsmetod bygger på att kartlägga ungdomens behov, ibland med hjälp av de ovan beskrivna metoder som teamet har i verktygslådan. I vissa fall kan manualbaserade metoder vara effektiva och passa individens behov medan det i andra fall krävs det mer flexibla lösningar. Utgångspunkten är alltid att utgå från var ungdomen eller nätverket befinner sig och börja arbetet därifrån. Behandlingsarbetet behöver alltid inledas i syfte att skapa en relation till den unge. Detta är en förutsättning för att det skall gå att arbeta mot uppdragets mål. Det innebär att det ibland kan dröja innan målen nås. I andra fall kan det handla om att ungdomens förutsättningar har förändrats och uppdraget behöver revideras över tid så att målen kan anpassas efter ungdomens behov.

Det är således viktigt att ungdomsbehandlaren har en flexibel inställning. Det är ett avgörande förhållningssätt i det dagliga arbetet. Ungdomsbehandlaren har en roll som innefattar vägledning, coachning och uppföljning för att ungdomen ska kunna stå på egna ben. Ungdomsbehandlaren hjälper ungdomen ta del av andra resurser och myndighetskontakter för att få en fungerande tillvaro. Syftet är att den unga ska komma vidare till arbete eller utbildning.

Det innebär med andra ord att ungdomsbehandlaren ständigt behöver vara beredd att tänka om och navigera om samt släppa ursprungsplanen för att kunna ha ungdomen i fokus. Utöver flexibiliteten och följsamheten har teamet en verktygslåda med olika metoder och samverkansaktörer att ta fram när behov finns. Utgångspunkten är, som tidigare nämnts, att stämma av var ungdomen befinner sig och att anpassa insatsen därefter. Vanligtvis sker förändringar i ungdomens liv och insatsen behöver planeras om. Om nya behov uppkommer, och uppdraget behöver revideras, behöver exempelvis ungdomsbehandlaren tänka om tillsammans med ungdomen och kanske omvärdera insatsens innehåll tillsammans med ansvarig socialsekreterare. Teamet behöver ha en fingertoppskänsla och undersöka tillsammans med ungdom eller nätverk vad nästa steg ska vara och hur vägen dit ska se ut. Utifrån det här resonemanget är det värt att nämna vikten av att ungdomen känner till målen, och inte minst, att hen känner igen sig i insatsens mål.

När det gäller problematisk skolfrånvaro eller annan oro kopplat till skolan kan ungdomsbehandlaren ta hjälp av den operativa koordinatörn KAA och SSPF-koordinatörn vilka kan vara behjälpliga att sammankalla till nätverksmöten. Återigen är flexibiliteten, tillgången till olika metoder och kunskapen om kompletterande insatser viktiga för att nå resultat på sikt. Prestigelöshet blir viktigt, såsom att ta hjälp av kollegor och arbetsledning när det är svårt att komma vidare med ärenden som är utmanande och komplexa.

2.3 Relationsskapande

Relationsskapandet är en av grundpelarna i samverkansplattformen och handlar om personalens förmåga att bemöta ungdomarna på ett sätt som får dem att växa samt vilja och våga ta ansvar i sitt eget liv. Viktiga och konkreta delar i bemötandet är att vara lyhörd, engagerad och ha tilltro till ungdomens förmåga att själv hitta lösningar samt att vara uthållig och ge processen tid.

Relationsskapandet börjar vid första mötet med ungdomen och ett gott bemötande ska genomsyra hela processen. Ett gott bemötande innebär allt från att bli väl mottagen vid besök i lokalerna till att bli lyssnad på vid samtal genom att den unga får göra sin röst hörd. Bemötande handlar även om hur ungdomens behov kartläggs, detta inte minst då den unga många gånger tidigare blivit kartlagd och diagnosticerad i andra sammanhang. Istället för att börja med samma typ av kartläggningar kring ungdomens bakgrund och problematik kan det vara fördelaktigt att istället inleda med att först titta på ungdomens styrkor. Syftet är att lyfta det som fungerar och förhoppningsvis stärka och hitta motivationsfaktorer hos den unge.

Att bygga en relation kan ta tid men kontakt måste uppstå för att arbetet mot förändring ska kunna ske. Det kan krävas en hel del ihärdighet, flexibilitet och uppfinningsrikedom för att få ungdomen att knyta an och bilda allians med personalen. Samtidigt behöver personalen vara lyhörd för att lyssna in ungdomens behov och position. När tillit skapats i relationen finns det utrymme att spegla ungdomens svårigheter och hinder. Syftet med att spegla dessa svårigheter är för att hjälpa ungdomen att bli medveten om sina utmaningar och skapa strategier för att hantera sin livssituation.

Inom relationskapandet är uthållighet ett nyckelord. Det händer ofta mycket i ungdomarnas liv, och personalen i verksamheten är vana vid att det kan ske sammanbrott eller andra incidenter som gör att ungdomen avbryter insatsen men sedan återvänder när hen är redo. Uthålligheten är därmed viktig. Den kan innebära att acceptera ungdomens val, vara tydlig med att dörren står öppen samt att den unga får en ny chans (eller ibland flera). Om ungdomen känner förtroende för personalen, och goda relationer har skapats, kan det innebära att hen vågar ta steget tillbaka och be om hjälp.

2.4 Samverkan

Med utgångspunkt i det individuella stödet och relationsbyggandet blir samverkan avgörande för att kunna hjälpa ungdomen framåt. Vissa ärenden kräver att andra insatser kopplas in, exempelvis psykiatrin eller BUP utifrån deras specifika expertis. Andra ärenden kan kräva terapi på en nivå som inte teamet kan erbjuda. Teamet kan även behöva ha en tät samverkan med polisen. Det kan handla om ärenden där det finns oro kring kriminalitet och ungdomen är misstänkt för brott. I vissa fall krävs även insatser där vårdnadshavarna involveras såsom familjebehandling parallellt med insatser från en ungdomsbehandlare.

I andra ärenden, där det behövs en utredning eller en riskbedömning, krävs även samverkan. Om det handlar om hedersrelaterade frågor kontar UngÖst myndighets- sidan inom socialtjänsten och/eller hederteamet för att få en riskbedömning utförd. Även om andra aktörer aktualiseras i ärendet kan stödet från UngÖst ligga kvar vid fortsatt behov av stöd hos ungdomen.

Samverkan kan innebära att det i vissa ärenden involveras många aktörer och insatser kring ungdomen. Ungdomens nätverk kan bli stort och spretigt samt innehålla både professionella tjänstepersoner, privata aktörer och närstående. För att skapa en tydligare rollfördelning samt samsyn gällande ungdomens behov och insatser kan SSPF eller SIG gå in och stödja genom att hålla i nätverket samt att sammankalla vid behov. Snabba vägar in till andra verksamheter och professioner kan därmed vara avgörande för att få till en effektiv gång i ärendet men även för att undvika parallella processer.

STATLIGA MYNDIGHETER:

- Polisen
(ex. kommunpolis)
- Kronofogden
- Skatteverket
- Försäkringskassan
- Arbetsförmedlingen
(ex. KRAMI)

ANDRA AKTÖRER:

- Kvinnojourer
- Frivilligorganisationer
- Sociala företag
- Ideella organisationer
- Övriga civilsamhället

REGIONALA OCH KOMMUNALA AKTÖRER:

- Beroendevården
(ex. MiniMaria och Behandlingsgruppen)
- Vårdcentraler
- Ungdomsmottagningar
- Psykiatri (ex. BUP)
- Spetsteam inom ex. heder, våld i nära relationer, våldsbejakande extremism
- Räddningstjänst
- Grundskolor
- Gymnasieskolor
- Folkhögskolor
- Arbetsmarknad och vuxenutbildning
- Grundskoleförvaltningen
- Utbildningsförvaltningen
- Förebyggande enheter (ex. fält och fritid)
- Fastighetsägare och bostadsbolag

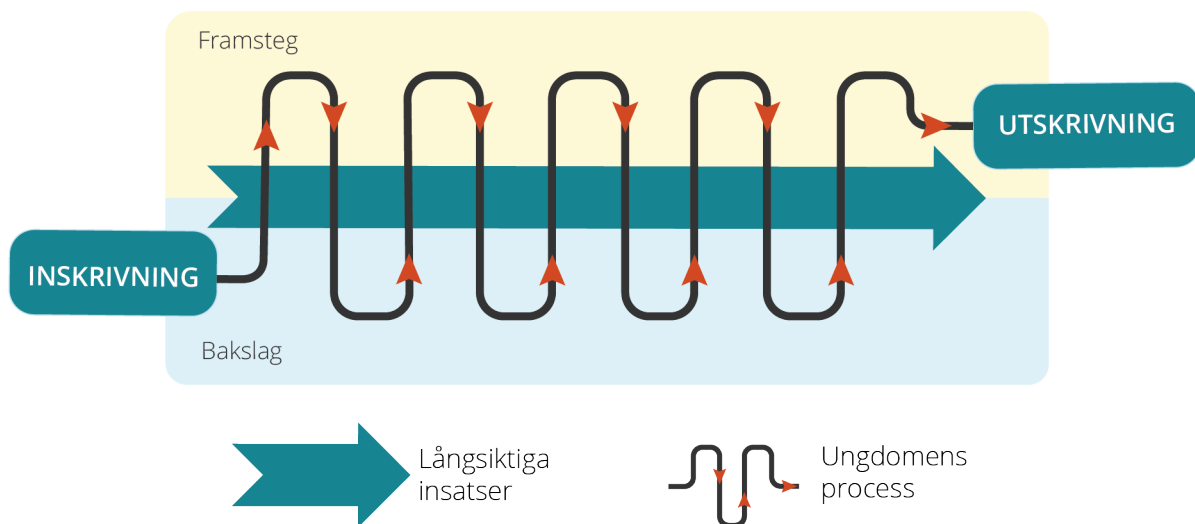
Figur 3. Exempel på externa samverkansaktörer

2.5 En process

UngÖst-metoden och dess insatser kan framstå som en rak sträcka från inskrivning till utskrivning men så är sällan fallet. Ungdomens process innebär ofta framgångar som varvas med bakslag. Vanligtvis behöver ungdomen genomgå omfattande förändringar under processen och det är viktigt att vara förberedd på eventuella bakslag.

Framgångarna och bakslagen kan exempelvis innebära att en ungdom som uppnår drogfrihet mår sämre under en period, eftersom det psykiska måendet blir mer påtagligt vid drogfrihet. Ungdomen kan exempelvis även påbörja en praktik som fungerar väl till en början men som efter en tid leder till konflikter och avbrott.

Det är viktigt att insatserna är långsiktiga och att UngÖst är med och stöttar ungdomen i samband med både bakslag och framgångar. Genom att personalen finns med och ger sitt stöd när bakslagen sker kan ungdomen direkt få stöd att komma vidare. När det sker framsteg kan personalen påminna eller synliggöra för ungdomen att det sker positiv utveckling vilket kan vara viktigt.

Figur 4. Processen från inskrivning till utskrivning

3 ATT ARBETA MED METODEN

Följande kapitel syftar till att ge handfasta tips om hur arbetet med UngÖst-metoden kan genomföras. Kapitlet inleds med en målgruppsbeskrivning och därefter beskrivs metoden utifrån fyra faser: 1) förberedelser, 2) inför uppstart, 3) under genomförandet och slutligen 4) avslutningsfasen.

3.1 Målgrupp

UngÖst:s målgrupp är ungdomar och unga vuxna mellan 10–25 år som på olika sätt befinner sig i en utsatt situation. De unga har ofta en sammansatt problematik där olika kombinationer av riskfaktorer samverkar vilket bidrar till att de har en utsatt situation. De riskfaktorer som ofta identifierats för de aktuella ungdomarna är bland annat:

- ett socialt normbrytande beteende och/eller ett antisocialt beteende
- problematisk skolfrånvaro eller inte slutfört grund- och gymnasieskola
- deltar i, eller riskerar att rekryteras till, kriminella nätverk
- kan ha en koppling till våldsbejakande och extremistiska organisationer
- ska övergå från placering till hemmet
- har neuropsykiatrisk problematik och/eller funktionsvariationer
- har relations- och familjeproblematik
- har psykisk ohälsa
- är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

På grund av ovanstående faktorer riskerar de unga försämrade förutsättningar för etablering på bostadsmarknaden, arbetsmarknaden och en egen försörjning. Målgruppen har olika former av problematik (och i olika omfattning) och behov av insats skiljer sig därför åt. I vissa fall handlar det om ungdomens egna stödbehov och i andra fall finns det ett bristande stöd från vårdnadshavare som påverkar ungdomen. Gemensamt är dock att de alla är i behov av någon form av stöd för att kunna förändra sin livssituation och skapa nya sammanhang.

3.2 Förberedelser

För att kunna arbeta med ungdomar enligt UngÖst-metoden krävs ett antal förberedelser inom verksamheten. Dessa innebär bland annat att identifiera samverkansparter, organisera och förankra samverkan samt att skapa samsyn i arbetet tillsammans med samverkansaktörerna. Dessa förberedelser är viktiga för att kunna organisera en verksamhet som syftar till att samverka utifrån ungdomens behov och förutsättningar. De olika förberedande stegen redovisas i bilden nedan och förklaras därefter mer ingående.

Figur 5. Viktiga byggstenar i förberedelserna.

Förankra i verksamheten

För att skapa goda förutsättningar behöver det finnas ett reellt behov av att arbeta med ungdomar genom UngÖst-metoden. En del i förberedelserna är därför att förankra metoden och dess syfte utifrån verksamhetens behov och förutsättningar. Detta kan ske genom dialog med både interna aktörer (exempelvis myndighetsutövande socialtjänst och verksamheter som jobbar förebyggande) samt externa aktörer (exempelvis polis och skola). Det är även viktigt att förberedelseprocessen förankras i ledningen såsom exempel ledningsgrupper inom socialtjänsten. I vissa fall kan det även finnas ett värde med att förankra inom politiken om arbetet sker i en politiskt styrd organisation.

När syftet och behovet av metoden klarlagts, exempelvis att metoden ska fylla en lucka i verksamhetens arbete eller komplettera en annan insats, är nästa steg att lära känna organisationen som metoden ska verka inom. Frågor som är viktiga att ställa sig i detta skede är:

- Vilka är remittenter till insatsen?
- Vilka är viktiga samverkansaktörer?
- Vilka ungdomar ingår i målgruppen?

När dessa svar identifierats är det fördelaktigt om verksamheten träffar och presenterar

metoden för remitterter och samverkansaktörer. Det är ett viktigt steg i förankringen och det skapar möjlighet för delaktighet, exempelvis genom att aktörerna kan ställa frågor och ge förslag på eventuella korrigeringar i arbetsgången. Genom att involvera viktiga aktörer tidigt i processen ökar även chanserna till hållbar implementering i ett senare skede.

Organisera samverkan

Styrgrupp

När arbetet med att identifiera samverkansaktörer påbörjats är nästa steg att organisera samverkansstrukturen. Att arbeta med UngÖst-metoden kan innebära komplexa samverkansstrukturer vilket kräver tydlig styrning. Det är fördelaktigt att tidigt identifiera viktiga samverkansparter som kan ingå i exempelvis en styrgrupp. Beroende på typen av ärende kan även fler samverkansparter identifieras löpande och knyts till styrgruppen. Samverkansaktörerna bör identifieras utifrån behovet av strategisk samverkan eller en samverkan på operativ nivå.

Hur ser styrgruppen ut för UngÖst i Göteborgs stad?

UngÖst bildades initialt av en styrgrupp bestående av Polisen, Arbetsförmedlingen, Räddningstjänsten och Socialtjänsten. Samverkan med Polisen var viktig att bygga upp då många från målgruppen hade ärenden hos polisen. Även Arbetsförmedlingen var en viktig part för att skapa möjligheter för målgruppen att få tillgång till anpassade sysselsättningsmöjligheter. Räddningstjänsten och satsningen RSG-U var också viktig utifrån deras initiativ kring anpassade anställningar och mentorsstöd i samverkan med stadsdelen.

Även en högre chef inom socialtjänsten, alltså från den egna organisationen, var med i styrgruppen. Detta var viktigt för att kunna förmedla och styra information mellan de olika enheterna inom socialtjänsten. Representanten från socialtjänsten visade sig även i efterhand vara en viktig aktör utifrån implementeringsprocessen.

När UngÖst fick projektmedel för UngÖst 2.0 utökades styrgruppen med fyra ytterligare aktörer: Dialoga (kompetenscentrum om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld), Arbvux (Arbetsmarknad- och vuxenutbildningsförvaltningen), ungdomsmottagningen och psykiatrin. De nya aktörerna knöts till styrgruppen för att UngÖst skulle arbeta med metodutveckling inom de områden som de nya styrgruppsmedlemmarna representerar. Utgångspunkten har därmed alltid varit att knyta till sig aktörer inom de områden som berör insatserna och målgruppen.

Operativ samverkan inom socialtjänsten

Samverkan på operativ nivå bör byggas upp med aktörer vars arbete kan kopplas till målgruppen. Det kan göras parallellt med, eller efter, tillsättningen av styrgruppen. Genom att socialtjänstens olika enheter från myndighet till utförare samverkar skapas ett internt professionellt nätverk kring ungdomen. Utöver det professionella nätverket som skapar enklare vägar till andra resurser, såsom inom exempelvis funktionsstöd eller fältsekreterare, finns det även en upparbetad kunskap inom verksamheten kring den lokala kontexten som kan vara hjälpsam i stödet för den unge.

Den operativa samverkan innebär nära kontakt med remittenter som beviljar bistånd. Samverkan med övrigt bistånd inom socialtjänsten är avgörande då de beviljar biståndet som ligger till grund för ungdomsbehandlarnas arbete med ungdomarna. Utöver övrigt bistånd är det även viktigt att ha tät samverkan med mottaget, försörjningsstöd och funktionsstöd. Via mottaget kan orosanmälningar komma in som ibland går vidare till SSPF. Försörjningsstöd kan vara aktuellt för både ungdomarna såväl som vårdnadshavare vid behov av ekonomiskt bistånd. Funktionsstöd kan komma att bli aktuella om ungdomarna har behov av exempelvis insatser kopplat till LSS.

Syftet med samverkan är att organisera en samverkanskonstellation som tillsammans bidrar till att skapa hemmaplanslösningar och i längden minskar köpt extern öppenvård och heldygnsvård. Vinsten med att minska köpt extern öppenvård och heldygnsvård är inte bara en ekonomisk utan skapar möjligheten till en tätare och mer effektiv samverkan inom organisationen. Köpt extern öppenvård och heldygnsvård är dock nödvändig i vissa fall och det är viktigt att inte helt ersätta med hemmaplanslösningar då det inte alltid är gynnsamt för målgruppen.

Operativ samverkan mellan SSPF, SIG, KAA och ungdomsbehandlare

Samtliga roller ingår i ett team och har ofta gemensamma ärenden med behov av både koordinering och insats. Operativ samverkan kan handla om att en eller flera av funktionerna arbetar kring en ungdom - fast med olika uppdrag. Det kan innebära att funktionerna SSPF och SIG, som är av koordinerande karaktär, även uppmärksammar unga som är i behov av ytterligare stöd genom exempelvis en ungdomsbehandlare. KAA:s uppdrag syftar till att följa upp och erbjuda insatser till unga som inte går på gymnasiet. Eftersom UngÖst har utökat KAA-uppdraget med en operativ roll finns det även möjlighet att erbjuda kortare insatser till de unga som riskerar att hoppa av eller riskerar att inte påbörja gymnasiet. Då kan ungdomsbehandlare som insats bli aktuellt om det finns behov av ytterligare individuellt stöd. Genom att samla dessa funktioner i ett team ökar möjligheten till intern samverkan samt möjligheten att erbjuda ett omfattande stöd till ungdomen.

Samtliga funktioner inom enheten har även gemensamma möten en halvdag i veckan, så kallade teammöten. Under dessa möten diskuteras ärenden samtidigt som information utbyts. Gemensamma möten fyller en viktig funktion eftersom samtliga roller arbetar utifrån en gemensam plattform. Trots att rollerna i teamet inte arbetar utifrån samma uppdrag är beröringspunkterna många och teammötena ger även möjlighet till kollegialt stöd i svåra ärenden. Den operativa samverkan innebär allt från kunskapsutbyte i form av tips på utbildningar för unga till områdeskunskap inom lokalområdet.

Prioritera kompetensutveckling

Utöver de samverkansaktörer som är kopplade till arbetsmetoden kan det ibland finnas behov av expertis som inte finns tillgänglig inom verksamheten. Därför är det verksamt att inom ramen för metoden prioritera resurser för kompetensinhämtning och samverkan. Kompetensutveckling kan ske genom deltagande i olika nätverk eller genom att bjuda in andra intressanta verksamheter som arbetar med frågor som rör målgruppen. Detta kan vara fördelaktigt i ärenden där specifik expertis snabbt efterfrågas och verksamheten redan har kunskap om var frågan ska riktas.

Tips!

UngÖst har under åren samlat aktörer, verksamheter och insatser i olika dokument indelat i områden. Det är listor som naturligtvis behöver uppdateras och ses över allteftersom.

Syftet med dessa är att när behov kring specialkompetens kring olika områden uppstår, från juridiskt stöd till MIKA-mottagningen, finns det kunskap om vart man kan börja leta.

Skapa samsyn

För att skapa förutsättningar för en framgångsrik samverkan är det viktigt att skapa samsyn i samverkanskonstellationerna. Uppdragen hos de olika aktörerna ser olika ut beroende vilken myndighet eller organisation aktören representerar. Socialtjänsten och Polisen har exempelvis olika uppdrag men har som gemensamt mål att unga inte skall rekryteras in i kriminella nätverk. Det är därför viktigt att hitta gemensamma nämnare, som i det här fallet målgruppen, för att i nästa steg identifiera formen för samverkan och med vilka aktörer.

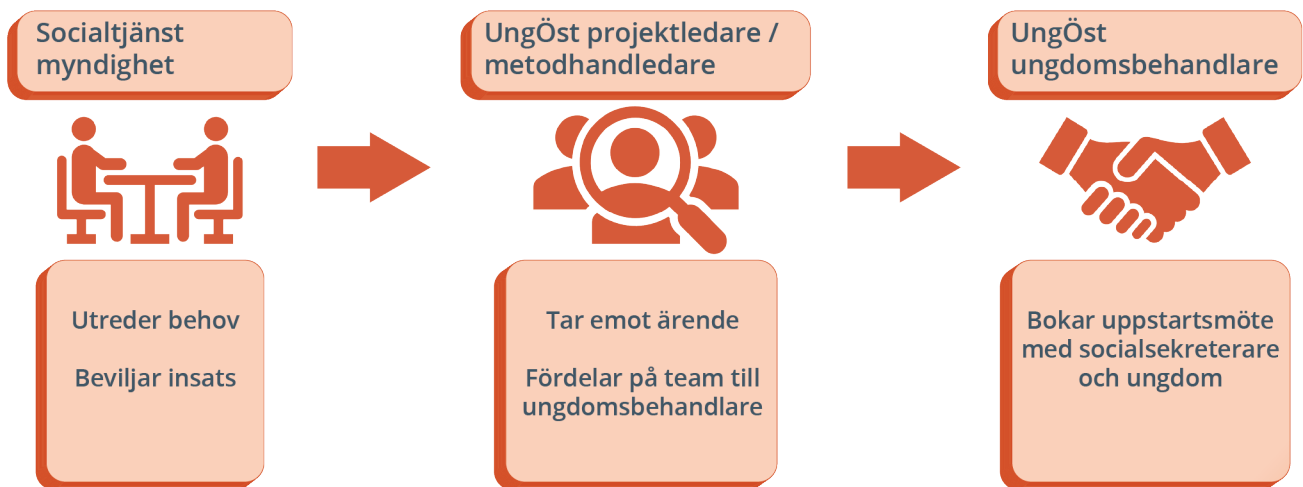
För de flesta aktörerna gäller det att identifiera respektive uppdrag och skapa förståelse för att vidare kunna samverka. Tidigare beskrevs vikten av tillit mellan ungdom och behandlare, samma sak gäller i samverkan. Genom förståelse och respekt för varandras uppdrag skapas tillit som i sin tur skapar en grund för samsyn i arbetet

3.3 Inför uppstart

I avsnittet följer en redogörelse för hur de tre olika formerna av inskrivning till UngÖst kan se ut och hur det går till inför uppstart av ett ärende med en ungdomsbehandlare. Vägen till inskrivning kan se lite olika ut beroende på vilken väg som ungdomen kommer in till UngÖst. Vanligtvis kommer ungdomen via övrigt bistånd, som har beviljat ett bistånd i form av UngÖst eller via SSPF, SIG eller KAA som har uppmärksammat ytterligare behov av stöd i deras ärenden. Ungdomar kan även komma på eget initiativ eller via exempelvis en vän, förälder eller fältsekreterare. I vissa fall kommer ungdomar även in genom att de har dömts till ungdomskontrakt med UngÖst som insats.

Figur 6. Tre kontaktvägar till UngÖst för att beviljas bistånd.

Figur 7. Uppstart genom beviljat bistånd

Uppstart genom beviljat bistånd

Insatsen ungdomsbehandlare via UngÖst är en biståndsbedömd insats vilket innebär att en socialsekreterare ska utreda ungdomens behov. Utifrån de behov som framkommer tar socialsekreteraren beslut om UngÖst är en lämplig insats för ungdomen. Socialsekreteraren kommer sedan att följa upp hur det går genom ärendet från början till avslut tillsammans med ungdomen och ungdomsbehandlaren.

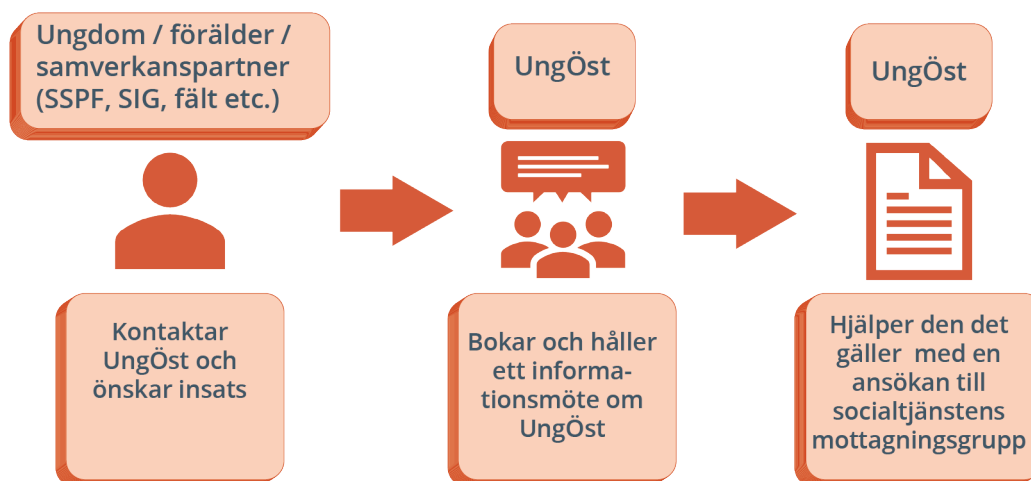
Den ordinarie arbetsgången är att socialsekreterare efter utredning kontakter projektledare eller metodhandledare för att stämma av om ungdomen tillhör rätt målgrupp. Därefter fördelas ungdomen till en ungdomsbehandlare som i sin tur kontakter socialsekreterare för ett första möte tillsammans med ungdomen. Fördelningen av ärenden görs främst på UngÖst:s veckovisa teammöten. Arbetsgången är sådan för att alla ska ha kännedom om nya ärenden då det kan finnas kopplingar till tidigare eller pågående ärenden inom enheten.

Aktualisering genom eget initiativ eller annan aktör

Ifall den unge själv, eller dennes förälder, på egen hand kontakter UngÖst för att få stöd sker en annan arbetsgång. I dessa fall träffar ungdomsbehandlaren den aktuella ungdomen och informerar om UngÖst. Ungdomsbehandlaren hjälper även till med en ansökan till mottagningsgruppen på socialtjänsten, om ungdomen inte har en handläggare sedan tidigare

Om en annan verksamhet, till exempel familjebehandlare eller fältsekreterare, kommer i kontakt med en ungdom och uppmärksammar att denne önskar stöd genom UngÖst kan ett informationsmöte bokas in. Därefter informerar en ungdomsbehandlare ungdomen om verksamheten och hjälper till att skriva en ansökan till övrigt bistånd på socialtjänsten. Ansökan fördelas sedan till en socialsekreterare som startar en utredning för att se om ungdomen kan beviljas bistånd till en ungdomsbehandlare.

Ungdomen kan även beviljas en ungdomsbehandlare utifrån att de redan är aktuella på UngÖst hos SSPF, SIG eller KAA som i sin tur föreslår insatsen till övrigt bistånd alternativt hjälper till med att skicka in en ansökan.

Figur 8. Aktualisering genom eget initiativ eller annan aktör.

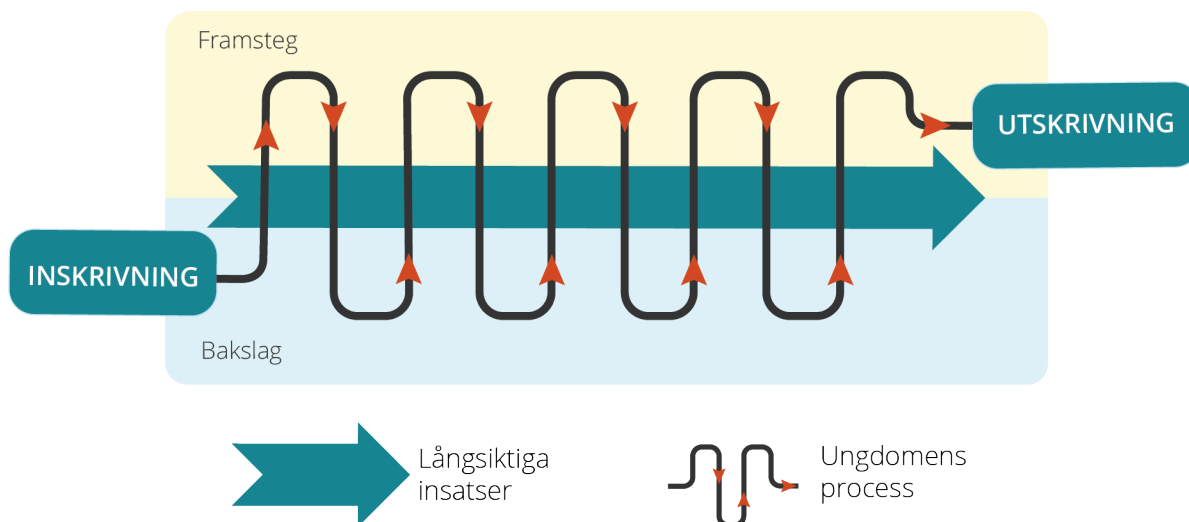
Uppstart genom ungdomskontrakt

I vissa fall kan ungdomar skrivas in i UngÖst utifrån ett ungdomskontrakt. Om en ungdom under 21 år begått brott kan denne dömas till ungdomsvård om hen har ett särskilt behov av vård enligt socialtjänstlagen eller lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga lagöverträdare (LUL). Påföljden ungdomsvård föreslås via ett yttrande från socialtjänsten till domstolen och preciseras i varje enskilt fall i ett ungdomskontrakt eller vårdplan. Om ungdomen inte samtycker till det som socialtjänsten har föreslagit kan domstolen istället döma till andra straff som exempelvis böter eller sluten ungdomsvård.

Ungdomskontraktets innehåll är individuellt och utgår från de behov socialtjänsten bedömer att den unga har. Ungdomskontraktet kan exempelvis innehålla arbete kring kriminella tankemönster, där behandlingen utgår från programmet KSL (kriminalitet som livsstil). Ett annat alternativ är rePULSE som handlar om impuls kontroll och träning av sociala färdigheter. I vissa fall kombineras programmen ovan med stöd som rör sysselsättning. Om missbruk finns med i bilden kan ungdomskontraktet även innefatta att ungdomsbehandlare stödjer den unga i kontakt med beroendevård. I vissa av ungdomskontrakten har det varit mer verksamt att vara två från teamet, till exempel i KSL, där en håller i programmet och en håller i övriga träffar. Att vara två personer är positivt utifrån att det finns utrymme att följa upp de teman som lyfts i KSL-programmet.

3.4 Under genomförandet

Följande avsnitt beskriver praktiskt hur ett ärende i UngÖst kan genomföras från uppstart med ungdomen till dess att ärendet avslutas.

Figur 9. Processen från inskrivning till utskrivning

Vid uppstart

Efter att uppstartsmötet tillsammans med ungdomen, eventuell vårdnadshavare, socialsekreterare och ungdomsbehandlare har skett, ska uppdraget komma in via socialtjänstens dokumentationssystem. Ärendet fördelas därefter av arbetsledningen till en ungdomsbehandlare. Därefter träffas ungdomen och ungdomsbehandlaren för ett första möte. De går igenom uppdraget och upprättar en genomförandeplan tillsammans.

I det aktuella ärendet beslutar socialsekreteraren för vad som ska uppnås, vilket sammanfattas i ett uppdrag till ungdomsbehandlaren. Uppdraget ligger till grund för nästa steg där ungdomsbehandlaren tillsammans med ungdomen utformar hur målen ska uppnås genom en genomförandeplan. I samband med uppstart ska även ett samtycke inhämtas. För unga under 18 år är det vårdnadshavare som skriver under samtycket och unga över 18 år skriver under själva. I samband med uppstart går även ungdomsbehandlaren igenom anmälningsplikt och ställer inskrivningsfrågor som rör bland annat försörjning, missbruk, skolgång osv. Under ärendets gång ska socialsekreterare, ungdom och ungdomsbehandlare ha uppföljningsmöten för att följa upp arbetet med målen i uppdragen.

Gemensamma ärenden och nätverksarbete

I de fall ärendena är gemensamma, exempelvis hos SSPF och ungdomsbehandlare eller SIG, håller SSPF eller SIG i nätverket. Nätverket består ofta av både ungdomens egna nätverk såsom exempelvis familj, annan närstående eller viktig person och professionella. Kombinationen av närstående tillsammans med professionella skapar en bättre möjlighet att kunna synkronisera insatser samt vara ett stöd. Förhoppningen är att ungdomens närstående engageras och blir bärande även efter insatsen har avslutats eller nätverksarbetet är upplöst. Mobiliseringen av nätverk kan vara ett omfattande arbete eftersom flera olika parter ska koordineras samt att tid och plats ska fungera för samtliga inblandade. I vissa fall, då vården är inkopplad alternativt ska kopplas in, kan en samordnad individuell plan (SIP) skapas. SIP blir extra viktig i de fall vården behöver ingå i nätverket. I samband med nätverksmöten, SIP eller liknande möten, kan även ungdomsbehandlaren delta för att agera som ungdomens röst. Det sker ibland då vissa unga tycker att det är svårt att tala eller delta vid den här typen av stora möten. Ungdomsbehandlaren kan även enbart delta vid möten för att agera stöd för den unga.

Gemensamma teammöten

Under gemensamma veckovisa teammöten går teamet igenom ärenden som behöver lyftas samt övriga frågor. Under mötet fördelas även ärenden till ungdomsbehandlare via övrigt bistånd. I samband med ärendefördelning undersöker teamet om det finns något nätverksarbete eller annan kännedom kring de nya ungdomarna. Under mötena avläggs även tid för personalen att sitta i mindre grupper för att exempelvis samverka kring gemensamma ärenden eller frågor som rör verksamheten.

Metodstöd och handledning

Varje månad har ungdomsbehandlarna enskild ärendegenomgång med metodhandledaren. Under ärendegenomgången går man igenom pågående ärenden samtidigt som det finns möjlighet för ungdomsbehandlaren att få stöd i uppdrag som är svåra att navigera i. Ärendegenomgången är viktig även för att se över belastningen på respektive tjänst och för att hålla en balans i ärendemängden.

Teamets medlemmar är utbildade i olika metoder som kan behöva användas i ärenden. Ibland är det inte den som är ansvarig för ärendet som arbetar med vissa metoder. Om exempelvis en ungdomsbehandlare arbetar med en ungdom, och det finns ett behov av att arbeta med impuls kontroll, kan en SSPF-koordinator gå in och hålla i rePULSE-metoden samtidigt som ungdomsbehandlaren parallellt träffar ungdomen för att arbeta med andra mål i genomförandeplanen. Det är dock viktigt att det är en huvudansvarig i ärendet som ansvarar för den långsiktiga relationen. Ungdomsbehandlarna har även obligatorisk processhandledning av externa handledare cirka en gång i månaden vilket är ett viktigt redskap för att kunna hantera arbetet med ungdomarna.

Byte av ungdomsbehandlare

Ibland fungerar inte alltid relationen mellan ungdomen och ungdomsbehandlaren. Vid dessa tillfällen utforskar personalen vad som kan ligga bakom detta och ibland involveras även socialsekreterare i diskussionen. Ibland kan även ungdomen själv vilja byta ungdomsbehandlare. Om det är rimligt med byte undersöker teamet om det finns någon som kan ta över ärendet. I vissa fall beror bytet på att kemin inte fungerar mellan ungdom och behandlare. I andra fall kan det bero på att ungdomen inte riktigt är redo eller motiverad, eller att UngÖst helt enkelt är fel insats. Oavsett vilket är det viktigt att vara följsam och skapa så bra förutsättningar som möjligt.

Andra samverkansgrupper

Inom UngÖst finns det specialkompetens inom olika områden som exempelvis kriminalitet, hedersrelaterat våld och förtryck, sysselsättning och psykisk ohälsa. Teamet har under projektperioderna byggt upp kunskap och kontakter vilka sprids genom kollegial samverkan. Utöver den interna samverkan ingår teamet i olika samverkansgrupper som rör exempelvis SSPF, SIG och KAA. Vid deltagande i samverkansgrupper försöker teamet och arbetsledningen alltid återföra viktig information eller kunskap till sina kollegor, exempelvis på teammöten eller på interna workshops.

Under tiden som insatsen pågår finns det alltid en socialsekreterare kopplad till ärendet, såvida det inte är ett koordinerande uppdrag hos SSPF eller SIG alternativt en ungdom som är aktuell hos KAA. Uppföljningar med socialsekreterare, ungdom och ungdomsbehandlare sker under ärendets gång.

Antal ärenden är avgörande

Det är av stor vikt att inte ha för många ärenden på respektive tjänst för att kunna hålla kvaliteten i utförandet. Som tidigare nämnts är flexibilitet, utöver kvalitet, avgörande. Exempelvis är det viktigt att det finns utrymme att planera om dagen och aktiviteter vid behov. Många gånger är arbetet "bakom kulisserna", alltså inte det direkta arbetet med ungdomen, väldigt tidskrävande. Det kan exempelvis handla om att arbeta med nätverket, andra samverkanaktörer eller att förbereda möten och aktiviteter med ungdomen.

Många av ungdomarna tar del av flera kontakter och insatser. Det kan bli övermäktigt för den unga att själv hålla reda på alla kontakter, tider och aktiviteter som pågår parallellt. UngÖst:s arbete handlar till stor del om att förenkla för ungdomen och ta en sak i taget så det blir överblickbart för ungdomen. I vissa uppdrag är det flera mål som ska uppnås, och då är personalens roll att tillsammans med ungdomen prioritera målen. I andra fall dyker det upp nya behov vilket gör att det är svårt att hålla sig till uppdraget. I dessa fall bokas möten in med övrigt bistånd eller nätverket för att se över målen och göra en gemensam prioritering. I de här situationerna är det viktigt att lyssna in, se vad det egentliga behovet är och ha ordentligt med tid för att arbeta med ärendet.

Tid, flexibilitet och bakslag

Under ärendenas gång är det inte ovanligt att förutsättningarna ändras eller att kritiska skeenden uppstår. Uppdragen kopplat till bistånd för ungdomsbehandlare är i grunden tidsbegränsade till sex månader. Vid behov förlängs uppdragen ytterligare 3–6 månader. UngÖst vill poängtera vikten av att uppdragen får ta tid och att det finns utrymme för relationsbyggande i början av ärendet. I vissa ärenden kan det krävas flera månader innan grunden har lagts för att kunna arbeta vidare med målen i uppdraget.

Förändringar i uppdraget

Under ärendets gång hinner det ofta hända mycket i ungdomens liv. Händelserna kan handla om exempelvis återfall i missbruk eller kriminalitet. Boendesituationen är ett annat vanligt område som ofta är osäkert eller kan förändras under uppdragets gång. Förändringarna kan även handla om sysselsättning, relationella händelser eller andra förändringar i livet som kan påverka uppdraget. I samband med kritiska skeden är relationen till personalen viktig för att ungdomen ska känna tillit till ungdomsbehandlaren och våga berätta om sina bekymmer. Beroende på situation är det ungdomsbehandlaren uppdrag att stödja ungdomen vidare med hjälp av nätverket och eventuellt andra samverkansaktörer.

Vid större förändringar som påverkar uppdraget informeras socialsekreterare samtidigt som uppdraget eventuellt revideras. Om det finns ett nätverksarbete är det ofta lämpligt

att med hjälp av SSPF-koordinatören mobilisera nätverket för att se över vilket stöd som finns att tillgå för att ungdomen ska hamna på rätt kurs igen.

Ärenden där ungdomen slutar dyka upp på sina möten eller slutar svara i telefon är svårare att hantera. I dessa situationer brukar ungdomsbehandlaren samarbeta med ansvarig socialsekreterare för att komma i kontakt igen. När kontakt återupprättats med ungdomen igen är det viktigt att få till ett möte oavsett om ungdomen vill fortsätta insatsen eller inte.

Återfall i missbruk och kontakt med vården

Unga som har problem med droger och inte lyckas sluta behöver ofta en utredning för att få stöd av vården. I vissa fall blir det ett moment 22 då ungdomen självmedicinerar med exempelvis cannabis för att hantera en outredd ADHD. I andra fall kan det även handla om trauma eller PTSD. För att bli utredd krävs en viss tids drogfrihet för att utredningen ska kunna genomföras, vilket många gånger blir svårt för ungdomen att hantera. Det leder ibland till att den unga inte kan sluta med drogerna, förlorar sin plats i vårdkön och får börja om igen när ny motivation finns. Det finns även exempel på unga som inte självmedicinerar men av andra anledningar har svårt att själva ta kontakt med vården. I dessa sammanhang kan ungdomsbehandlaren vara ett stöd och motivera den unga att hålla ut under väntetiden, eller komma i kontakt med vårdkontakter.

Boende

För många unga inom UngÖst är boendesituationen en försvårande omständighet. Det kan bero på att de inte kan bo hemma på grund av hemförhållanden eller att de på grund av andra omständigheter beviljats boende via socialtjänsten. För vissa unga kan kraven för att få eller att behålla sin boendeform upplevas höga och om de inte uppfyller vissa krav finns det risk för att boendebiståndet inte förlängs vid uppföljning. Målsättningarna behöver då ses över eftersom det sannolikt inte är aktuellt att jobba med till exempel sysselsättning om den unga inte har någonstans att bo.

Flexibiliteten blir alltså väldigt viktig. Det gäller att fokusera på det viktigaste för stunden i uppdraget och framöver. Det är därför viktigt att arbeta förebyggande genom att vara lyhörd för skeenden som exempelvis kan göra att ungdomen riskerar att förlora sitt boende. Samtidigt är det ibland svårt hindra negativa skeenden men det som har hänt kan bli en lärdom att ta med i ärendet framöver.

I samtliga exempel som lyfts ovan är det oerhört viktigt att samverka med exempelvis aktuell socialsekreterare eller någon annan i nätverket för att förebygga eller förhindra andra, större incidenter.

4 FALLBESKRIVNINGAR

I följande kapitel presenteras två fallbeskrivningar som syftar till att visa på hur UngÖst-metoden kan användas i olika typer av ärenden. De ungdomar som skrivs in i UngÖst har ofta en sammansatt problematik, till exempel psykisk ohälsa kombinerat med en kriminell bakgrund, vilket ofta kräver individanpassat stöd.

Syftet med fallbeskrivningarna är att förenklat visualisera hur vägen in och ut från UngÖst kan se ut. Fallbeskrivningarna ska därmed inte ses som en checklista på hur olika ärenden ska hanteras utan som exempel på hur ärendena kan se ut.

4.1 John vill lämna det kriminella livet

John är 18 år gammal och har sedan han gick i mellanstadiet varit uppmärksammas inom SSPF på grund av att det finns en oro kring drogbruk, utåtagerande och kriminella handlingar. Han var bland annat inblandad i en grov misshandel som skedde när han gick på högstadiet. John och hans familj har haft stöd från socialtjänsten under många år, och han var familjehemsplacerad under ett par år. SSPF känner väl till John och har arbetat med hans nätverk under flera år. Det senaste året har det dock varit lugnt.

John uppmärksammas i KAA:s listor om unga som inte är inskrivna på gymnasiet. Operativ koordinatör KAA försöker kontakta John för att se vad han gör då han inte är inskriven på gymnasiet, men koordinatören får ingen kontakt trots flera försök. Johns namn har även dykt upp i samverkan med polisen då han är misstänkt i samband med ett rån. SSPF-koordinatören känner John från deras arbete åren tidigare och får till en träff med John. Det visar sig att John har hamnat i en situation som han inte riktigt kan ta sig ur kopplad till både kriminalitet och droger samtidigt som han inte har någonstans att bo.

John är motiverad till en förändring och bestämmer sig till slut för att träffa SIG-samordnaren. SIG-samordnaren gör en riskbedömning gällande hot i samverkan med polisen och påbörjar kartläggning kring John. SSPF-koordinatör och SIG-samordnare samverkar initialt då en relation finns med SSPF-koordinatören som är viktig för John. Samtycke skrivs under och det visar sig att John är hotad av kriminella i stadsdelen, vilket betyder att möten behöver hållas på annan plats.

John har inget boende, ingen försörjning och han brukar droger. SIG-samordnaren påbörjar arbetet med koordinering kring John i samverkan med SSPF. Det görs en bedömning att han behöver ett mer omfattande stöd och tillsammans med SIG-samordnaren får han på ett infomöte träffa en ungdomsbehandlare med inriktning SIG. John bestämmer sig i samråd med SIG att ansöka om bistånd för en ungdomsbehandlare, vilket beviljas av handläggaren på övrigt bistånd.

Ungdomsbehandlaren hjälper John med en kontakt på Mini-Maria kopplat till att hans dagliga bruk av cannabis. Ungdomsbehandlaren hjälper honom att ställa sig i värdkö för utredning kring eventuell ADHD. Han kommer även att påbörja en ungdomsanställning som erbjuds via kommunen och räddningstjänsten genom RSG-U.

Utöver Johns missbruk och psykiska mående hjälper ungdomsbehandlaren honom med att ställa sig i kö för lägenhet hos aktuella bostadsbolag och att bli inskriven på Arbetsförmedlingen. John har varken någon inkomst eller boende så ungdomsbehandlaren hjälper honom att boka en tid på försörjningsstöd för att få hjälp med ekonomin. John har även skulder, därför planeras ett möte med Kronofogden.

Under tiden på RSG-U kommer han behöva stöd kring sitt missbruk, psykiska mående och motivation för att inte falla tillbaka till kriminalitet. SIG-samordnaren håller i nätverket och ungdomsbehandlaren samt mentorerna på RSG-U stödjer John genom upp- och nergångar.

Tips när du jobbar med ungdomar i kriminalitet och missbruk:

- Var vaksam kring drogpåverkan samt återfall vid behandling om det finns en koppling till droger genom försäljning eller/och pågående missbruk.
- Det är viktigt att kontinuerligt stämma av hotbilden med ungdomen och även med polisen om det finns misstanke kring hot. Hotbilden är även viktig för personalen utifrån ett arbetsmiljöperspektiv.
- Vid bekräftad hotbild kan den unge behöva flytta till annan ort. I samband med flytt är det viktigt att vara ett stöd för att se till att det finns stöd på plats. Håll gärna kvar nätverksarbetet via exempelvis SSPF och SIG.
- Det är viktigt att prata om ekonomi och hantering av skulder, både privata och till Kronofogden.
- Trots att ungdomen visar motivation är det viktigt att upprätt hålla den genom samtal eller genom metoder som exempelvis KSL för att arbeta med tankemönster och kriminell identitet.
- Ge stöd till traumabehandling eller annan psykiatrisk vård vid behov.
- Kontinuerliga riskbedömningar under hela kontakten.
- Ge stöd till unga som behöver hjälp med att skydda sin identitet.
- Val av mötesplats kan vara av stor betydelse, stäm av med ungdomen kring platser som är säkra.
- Glöm inte att stämma av hälsan kontinuerligt, ångest och depression kan uppkomma efter hand vilket är väldigt viktigt att ha i åtanke.

4.2 Nour lider av psykisk ohälsa och behöver stöd

Nour är 21 år gammal och bor tillsammans med sin pojkvän sedan några månader tillbaka. Hon har haft en stökig uppväxt och slutförde aldrig grundskolan. Nour har fått stöd från socialtjänsten och elevhälsan under några år och har försökt olika alternativ för att ta igen årskurs nio och påbörja sin gymnasieutbildning. Inga försök har dock varit långvariga och Nour har sedan ett par år tillbaka ingen sysselsättning. Hon har ingen kontakt med sin pappa och hennes relation med mamman går upp och ner.

Nours hör talas om UngÖst via en vän och blir övertalad att följa med och träffa en ungdomsbehandlare. Nour vet inte mycket om vad det innebär och hon vet inte heller riktigt vad det är hon behöver hjälp med, mer än att hon inte orkar mer och har ångest nästan varje dag. Hon stillar ångesten med bland annat cannabis och tramadol som hennes pojkvän förser henne med då hon inte har några pengar. Nour får träffa en ungdomsbehandlare som berättar om hur det går till samt vilket typ av stöd hon kan få. Hon ansöker och får träffa en socialsekreterare som uppfattar att Nour behöver stöd kring sitt mående, missbruk, boende och sysselsättning. Hon beviljas bistånd för en ungdomsbehandlare parallellt med utredningen så att hon ska få stöd så fort som möjligt. Detta för att hon inte ska tappa modet.

Ungdomsbehandlaren och Nour påbörjar arbetet tillsammans och genomförandeplanen innehåller mål som att exempelvis att ta kontakt med försörjningsstöd och beroendemottagningen. Ungdomsbehandlaren ställer FREDA-kortfrågor till Nour där det inte kommer upp någon utsatthet för våld i nära relation. Ungdomsbehandlaren kommer dock att fortsätta utforska kring Nours relation med pojkvännen samt tidigare erfarenheter av våld.

Tillsammans med ungdomsbehandlaren prioriteras ekonomi och boende eftersom Nour inte orkar starta upp kontakt på beroendemottagningen – detta på grund av hennes livssituation och förutsättningar just nu. Nour blir beviljad boende utifrån sin situation och hon är nu mer mottaglig för stöd kopplat till sitt missbruk. Ungdomsbehandlaren kommer även att hjälpa henna ansöka om försörjningsstöd.

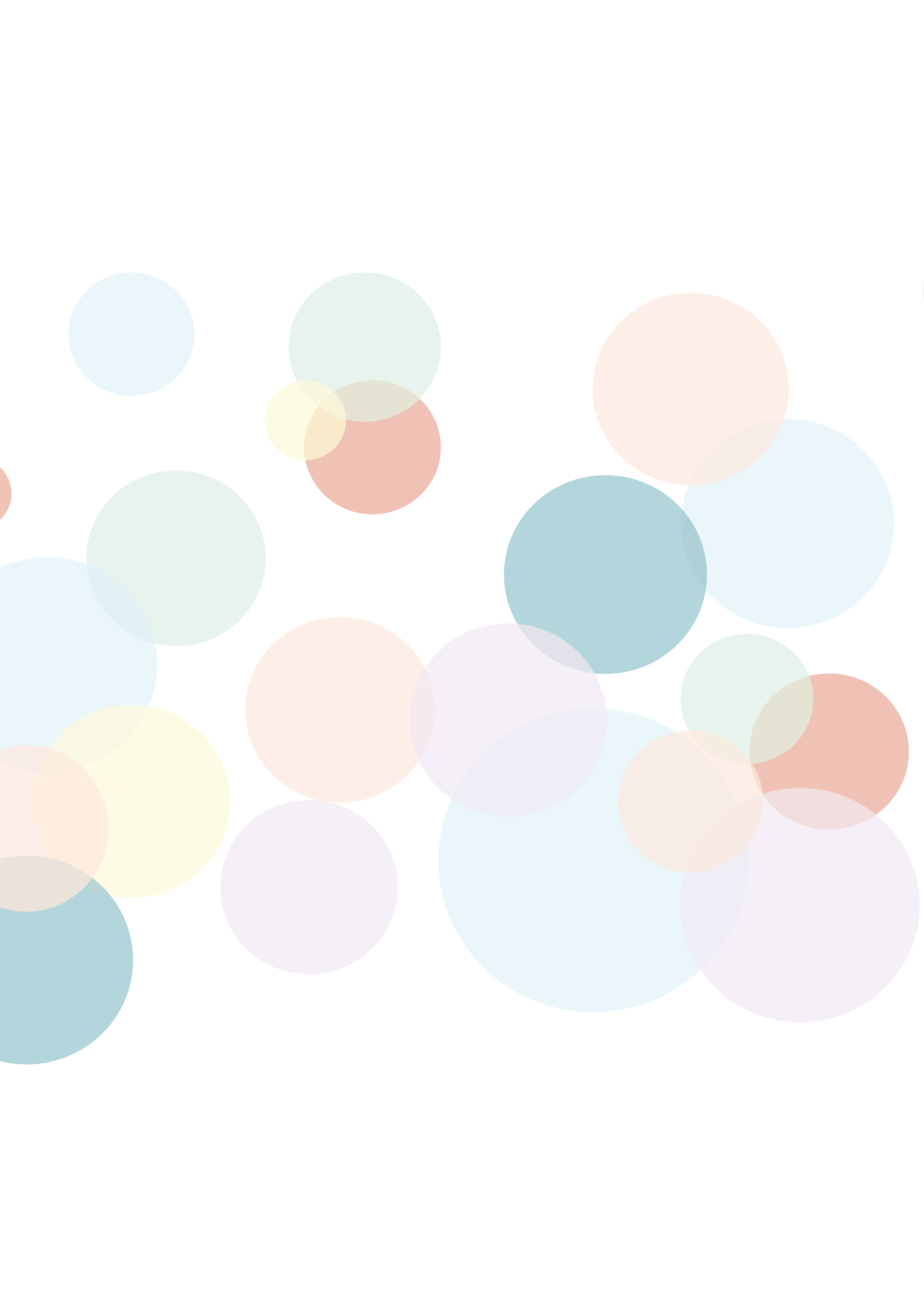
Efter en period har Nour fått tillit till ungdomsbehandlaren. Hon berättar om sin pojkvän och deras umgänge samt att hon utsätts för våld och är rädd. Detta gör ungdomsbehandlaren orolig. Ungdomsbehandlaren och Nour kommer följande månader att arbeta med hennes mående men det kommer dock dröja innan hon avslutar relationen med sin pojkvän då hon inte riktigt vågar ta det steget. Allteftersom kommer det fram att Nour har varit utsatt för våld under flera år, och att hon under en period sålt sin kropp för pengar och droger. Ungdomsbehandlaren misstänker att det kan finnas ett samband mellan missbruket och den utsatthet hon levt med under flera år. Nour får därför information om MIKA-mottagningen och påbörjar en samtalskontakt där.

Under tiden i UngÖst kommer Nour under perioder inte svara i telefon eller dyka upp på bokade tider. I samråd med ungdomsbehandlaren har de avtalat att om det händer ska ungdomsbehandlaren komma förbi och knacka på.

Under insatsens gång börjar Nour och ungdomsbehandlaren, med hjälp av operativ KAA, att undersöka möjligheten för Nour att läsa in sina grundskolebetyg på folkhögskola genom allmän kurs på grundskolenivå. Planeringen innebär att Nour söker till folkhögskola inför kommande termin, då hon varit drogfri under en period. Det finns även möjlighet för Nour att bo på folkhögskolan. Ungdomsbehandlaren kommer vara behjälplig i början av terminen samt lämna över information, som Nour godkänner, till kuratorn på folkhögskolan för att hon ska få fortsatt stöd på plats. Vidare kommer ungdomsbehandlaren att vara behjälplig i att upprätta vårdkontakter på den nya orten. Först efter detta kommer insatsen hos UngÖst att avslutas.

Tips när du jobbar med ungdomar med psykisk ohälsa:

- I arbetet med unga som lider av psykisk ohälsa kan det finnas en suicidrisk. Se till att det finns en handlingsplan kring suicidprevention och var vaksam kring ungdomens mående.
- Vissa unga som lider av psykisk ohälsa självmedicinerar med droger för att exempelvis stilla ångest.
- Bakgrunden till psykisk ohälsa kan handla om våld och annan utsatthet. Utforska tillsammans med den unge vad bakgrunden är och anpassa stöd därefter.
- Ensamhet är ganska vanligt i samband med psykisk ohälsa, det är därför viktigt att ge stöd att hitta aktiviteter och/eller sammanhang för ungdomen.
- Att arbeta med unga med psykisk ohälsa kräver ofta långsiktighet och att inte forcera insatsen.
- Det är viktigt att det är rimliga och realistiska mål i samband med uppdrag som rör psykisk ohälsa. Ungdomen behöver involveras och inte känna sig överväldigad. Ta ett steg i taget.
- Beroende på hur den psykiska hälsan ser ut så kan det ibland vara hjälpsamt med friskvårdsinsatser och fysisk aktivitet. Det kan vara enkla saker som att ta en promenad istället för att ses i ett mötesrum eller att följa med till gymmet.

5 AVSLUTANDE ORD

UngÖst har byggts upp under flera år och är en verksamhet som ständigt kommer att behöva fortsätta utvecklas för att möta målgruppens behov. Trots kontinuerlig utveckling är grunden stabil samtidigt som den nuvarande samverkansplattformen skapar en grundtrygghet i arbetet. Personalen har genom åren samlat på sig mer kunskap om målgruppen och är bättre rustade i ärenden genom bland annat utbildningar och upparbetad samverkan. Vi ser en vinst med att grundstrukturen är stabil och att vi kontinuerligt kan bygga på ytterligare kunskap och samverkansaktörer i metoden.

UngÖst har fått möjligheten att utveckla arbetssättet med hjälp av medel från Europeiska socialfonden vilket har skapat ett utrymme för att testa och lära nytt, och inte minst lära om. Långsiktighet har varit viktigt att ha med i arbetet med målgruppen och inom organisationen. Förändringsarbete tar tid för målgruppen såväl som för organisationen.

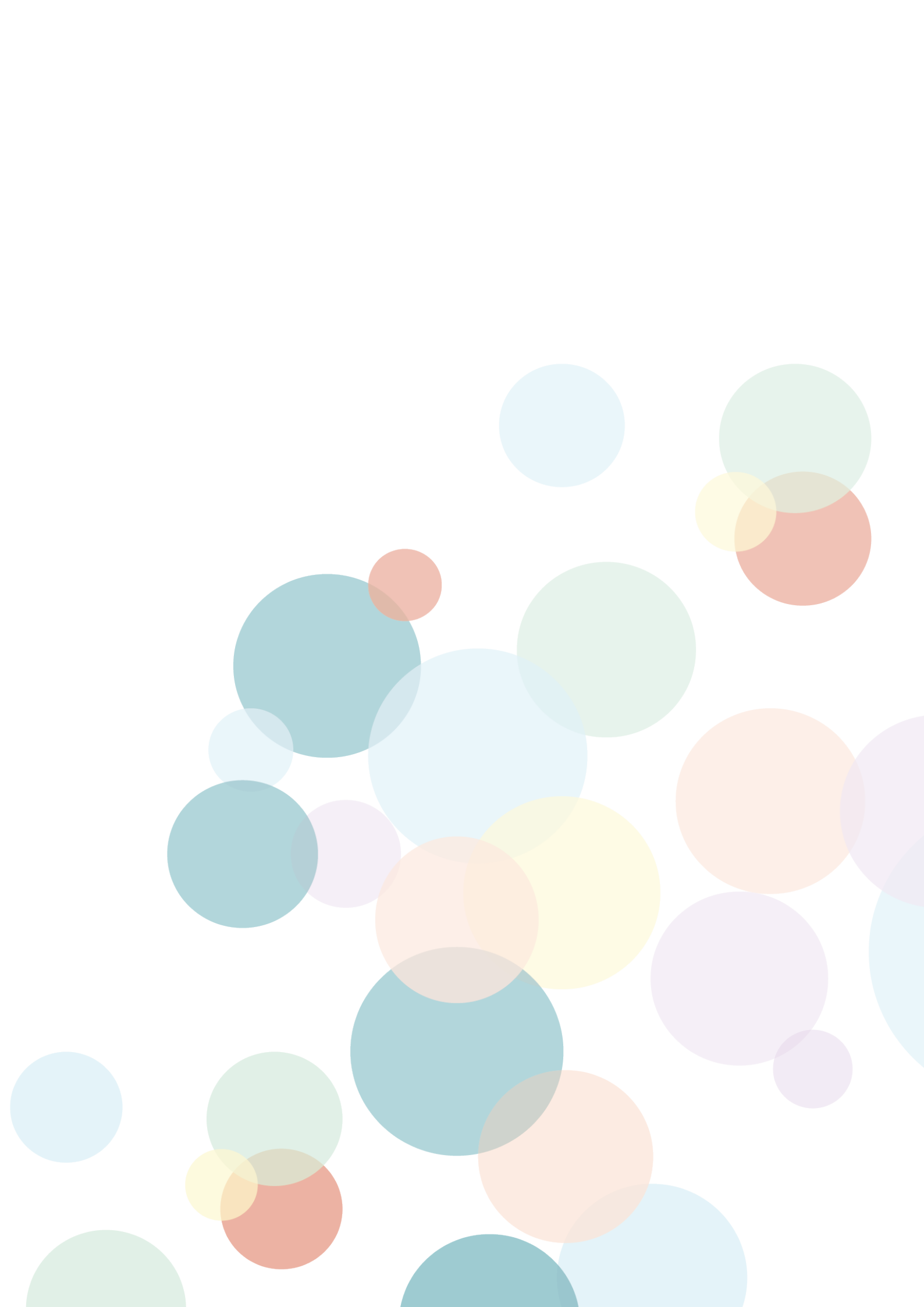
Slutligen vill vi uppmärksamma all personal som har varit med längs resans gång med att utveckla UngÖst. Arbetet har krävt ett genuint engagemang och ett outtröttligt driv där ungdomen alltid står i fokus.

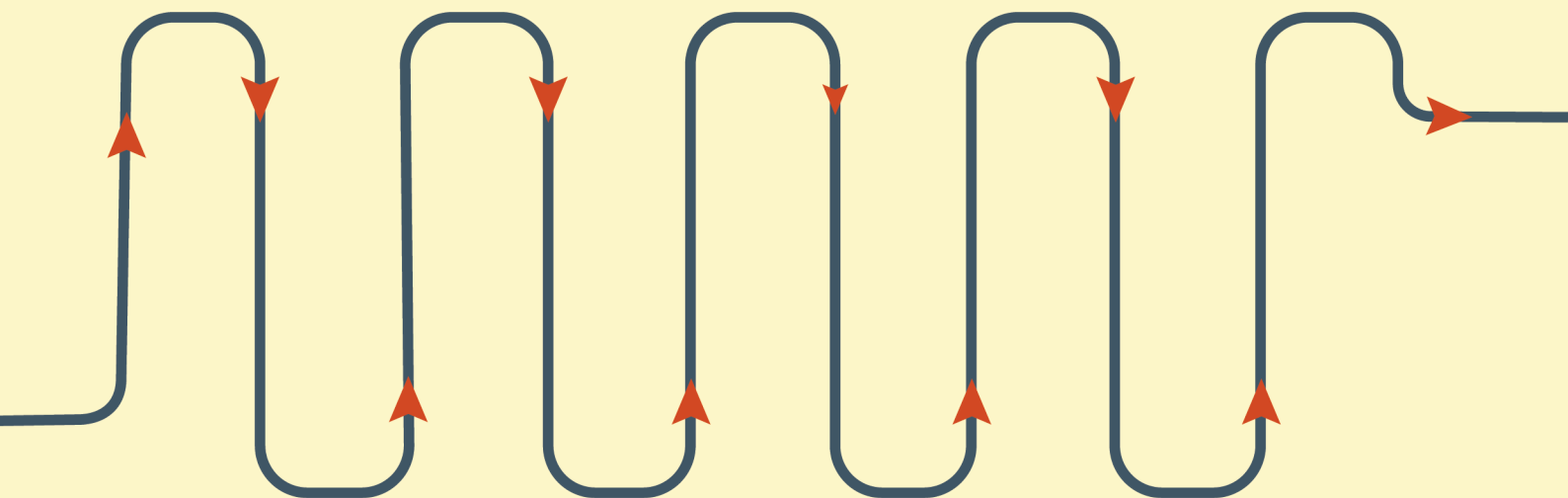
Göteborg, januari 2022

Anna Byström
Projektledare
031-365 44 32
anna.bystrom@socialnordost.goteborg.se

Sara Reis
Metodhandledare
031-365 43 44
sara.reis@socialnordost.goteborg.se

Danne Larsson
Enhetschef
031-365 43 79
danne.larsson@socialnordost.goteborg.se

UngÖst har genom åren presenterat verksamheten i olika sammanhang och sett ett behov av att kunna beskriva sitt arbetssätt och samverkansform på ett tydligare sätt. Syftet med denna bok är att beskriva UngÖst:s metod, med förhoppning om att kunna vägleda andra kommuner och stadsdelar som vill starta en liknande verksamhet. Den kan användas som utgångspunkt och den kan anpassas utifrån kontextuella och organisatoriska förutsättningar.

Vår förhoppning är att denna bok kan fungera som en inspiration för verksamheter som vill samlokalisera professionella inom ungdomsspåret genom de erfarenheter som metodboken vittnar om.

**Göteborgs
Stad**

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden